

FREDERIC RZEWSKI'NİN 'THE PEOPLE UNITED WILL NEVER BE DEFEATED!' VE 'LES MOUTONS DE PANURGE' BAŞLIKLİ ESERLERİNDE GÖRÜLEN DOĞAÇLAMA VE MİKRO YAPILANMANIN METAFOR OLARAK İRDELENMESİ

*Toros CAN**

ÖZET

Frederic Rzewski'nin The People United Will Never Be Defeated! ve Les Moutons de Panurge başlıklı sıra dışı iki eseri, form ve anlayışıyla yirminci yüzyıl piyano müziğine getirdiği yeni bakış açıları yönünden ilgi çekicidir. Birbirinden bağımsız iki farklı dünyayı sunan bu iki eserin yazılma süreç ve koşulları incelendiğinde ortak noktalar göze çarpmaktadır. Bu ortak değerler ve eserlerin zıt yapıları, dokümanın inceleme konusunu oluşturur.

Anahtar Kelimeler: *Frederic Rzewski, The People United Will Never Be Defeated!, Les Moutons de Panurge, mikro yapılanma, metafor, doğaçlama.*

ABSTRACT

Examining Improvisation and Micro Structure As Metaphors Seen in Frederick Rzewski's 'The People United Will Never Be Defeated!' and 'Les Moutons De Panurge'

Frederic Rzewski's two remarkable piano works, The People United Will Never Be Defeated! and Les Moutons de Panurge are extraordinary in terms of the new perspectives they introduce to 20th century piano music through innovation in form and concept. Offering two independent worlds, when procedures and conditions of these works are examined, common grounds stand out. These common

* Doç., Anadolu University Faculty of State Conservatory Music Department, Eskişehir, Turkey. e-mail: toroscan@gmail.com

properties, as well as the adverse structures of the two works are the main focus point of this document.

Key Words: Frederic Rzewski, *The People United Will Never Be Defeated!*, *Les Moutons de Panurge*, micro structure, metaphor, improvisation.

1. Rzewski'nin Sanat Yaşamı Üzerine

Amerikalı besteci, virtüöz piyanist Frederic Anthony Rzewski¹ 13 Nisan 1938'de Westfield Massachusetts'de doğmuştur. Beş yaşında piyano dersleri almaya başlamış, Springfield'de Charles Mackey ile çalışmıştır. Mackey'nin sosyalist görüşü genç besteci üstünde büyük etki yaratmıştır. Andover'daki Phillips Akademi'nin ardından 1954-58 arasında Harvard Üniversitesi'ne gitmiştir. Harvard yıllarından önce Rzewski, Arnold Schoenberg'in kompozisyon prosedürü ve estetiğiyle ilgilenerek, ikinci Viyana okulunun kurallarını benimsemiştir. Christian Wolff ve David Behrman ile konserler düzenleyerek Cage, Feldman, Tudor, Stockhausen ve Boulez'in eserlerini seslendirmiştir. Bu konserler, bestecinin dönemin en iyisi kabul ettiği Randall Thompson'un dikkatini çekerek kendisine destek vermesini sağlamış, Harvard üniversitesinde Thompson'un yanı sıra, Claudio Spies ve Walter Piston'la eğitimini sürdürmüştür. Bu dönemde, üniversitedeki müzik programının boyut eksikliğinden şikâyetle eğitimini felsefeye yönlendirip, Hegel ve Adorno teorilerine ve Hölderlin'in eserlerine ilgi duymaya başlamıştır. 1958-60 arasında da Princeton Üniversitesinde Roger Sessions, Milton Babbitt ve Oliver Strunk ile kompozisyon çalışmış, bir yandan da Harvard'da başladığı Yunan dili ve felsefesi eğitimine devam etmiştir. 1960'ta Fulbright bursu ile Roma'ya giderek, bir yandan Floransa'da yaşamakta olan Luigi Dallapiccola'dan özel dersler alırken bir yandan da flütist Severino Gazzelloni ile çok sayıda konser vermiş, doğaçlama yöntemlerini incelemiştir. İtalya'ya gitmeden önceki ilk dönem eserleri sadece piyano için yazılmıştır. Piyanist olarak kariyerini yapmakta olan genç besteci için bu durum doğal bir süreçtir. Bir süre sonra Fulbright bursunun bitmesine rağmen verdiği konserler hayatını kazanmasına yetmiştir. 1962'de gerçekleşen Parma Festivalinde Stockhausen'ın *Klavierstücke X* eserini başarılı seslendirmesi, bir piyanist sıfatıyla kariyerini hızlandırarak ve repertuarına Boulez, Cage ve Feldman'ın eserlerini ekleyerek, daha çok konser teklifi almasını sağlamıştır. 1963'te Charlotte Moorman ile New York'taki Judson Hall'da yeni müzik festivali düzenlemiştir. İtalya'da, 1966'da, Alvin Curran, Richard Teitelbaum, Allen Bryant başta olmak üzere, Carol Plantamura, Ivan Vandor, Jon Phetteplace

¹ Zevski okunur.

ve Carol Plantamura ile beraber Musica Elettronica Viva'yı (MEV) kurmuştur. Sosyalist Partinin aktif üyeliğini yapmakta olan Belçikalı eşiyle New York'a dönmesinin ardından 1975'te tekrar Avrupa'ya giderek 1977'ye kadar Roma ve Liege arasında sürekli yolculuk etmiştir. 1977'de Henri Pousseur tarafından Liege'deki *Conservatoire Royal de Musique*'de ders vermek için davet almış, 2003 yılına kadar bu görevi sürdürmüştür. Kısa dönemlerde Yale, Cincinnati, California ve New York Devlet Üniversitelerinde; California Sanat Enstitüsü, Hague Kraliyet Konservatuarı, Trinity Müzik Koleji, Berlin *Hochschule der Kunst* ve *Karlsruhe Hochschule für Musik*'de bestecilik eğitimi vermiştir.

Yirminci yüzyılın sonları, birbirinden farklı sanat anlayışlarının aynı anda yaşandığı dönem olduğu için, müzik tarihinde benzeri görülmemiş bir dönemdir. Minimal yazı gibi eklektik müzik de bu dönemde geniş bir yankı bulmaya başlamıştır. Rzewski'nin üretim yılları göz önüne alındığında, kendisi eklektik bir yaklaşım içindedir. Aynı şekilde, dönem meslektaşları da benzeri besteleme yöntemlerini kullanmışlardır. Bu yöntemleri Charles Ives'ın müziğinde görülen farklı stillerin veya tonal ve atonal elementlerin üst üste bindirilmesi yöntemine bağlamak mümkündür. Aynı şekilde, benzeri bir eklektik anlayış George Rochberg'in yaylı dörtlülerinde veya George Crumb'ın *Makrokosmos*'larında tespit edilebilir. Bu örneklerle William Albright veya William Bolcom'un tonal ile atonal yapıların üst üste sunulması da eklenebilir. Bunun yanı sıra, Rzewski'de görülen minimal stil Terry Riley ve Steve Reich'den etkilenmiştir.

Rzewski'nin birçok eseri laik ve tarihi temalardan ilham almaktadır. Bu, doğaçlama elementleri ve bestecideki derin bir politik bilinç birleşiminin sonucudur. Piyano için yazılan *North American Ballads* protest halk şarkısından alıntı yaparak Amerika'nın kapitalist sistemine direnişi simgeler. (ZURAW, 2003)

2. Musica Elettronica Viva

David Eugene Tudor ve John Cage'den ilham alınarak 1966'da Roma'da kurulan Musica Elettronica Viva (MEV), Avrupa'daki elektronik ve doğaçlama müziğinin en önemli oluşumlarından biridir. MEV için iletişimin en kolay yolu müziktir çünkü eğer bir ses müzik diye nitelendirilse, onun özel bir anlam ifade etmiyor olması ve yalnızca bir ses olması kabul edilmek zorundadır. Bu durumda da sesin genel bir iletişime açık olduğu fikri benimsenmelidir. Dilin yapı olarak birbirinden ayırdığı ses ve anlam özelliğini müzik birleştirir; MEV'in amacı insanları müzikle etkilemek değil, özgür kılmayı amaçlamaktır. 1971'den sonra somut bir topluluk olmaktan çıksa da, bilinen son konserini 2007 yılında Tanglewood

Festivalinde gerçekleştiren MEV'in canlı elektronik ve doğaçlama hedefli müzik yaklaşımının Rzewski üzerindeki etkisi, eserlerindeki yapıdan ve bu gruba olan bağlılığından anlaşılabilir. Buna karşılık olarak MEV'in sonuçtan ve yapılan müziğin insanlar üzerindeki etkisinden ziyade; müzik yapıma süreciyle ilgilenmesi geleneği ile *The People United Will Never Be Defeated!* eserindeki örneği görülmemiş yapısalcı yöntem büyük bir karşıtlık yaratmaktadır. Bu durumu Rzewski'nin müziğinde de görülen çeşitliliğin doğurganlığı yaklaşımına bağlamak yerinde olacaktır. Bestecinin kullandığı eklektik yaklaşım köklerini MEV çalışmalarından alır. Birbirinden net olarak ayırt edilememekle birlikte bu yaklaşım, bünyesinde caz, mistisizm, bilgisayar müziği, öncü serial² doku ve teknikler, dünya müziği, klasik müzik gibi stilleri barındırır. Curran'ın önderliğinde Roma'da, Teitelbaum ve Rzewski önderliğinde New York'ta ve Ivan Coaquette önderliğinde Paris'te olmak üzere 1970 başlarında üç MEV oluşması gözlenir. MEV müzisyenleri bir süre komün hayatı yaşayarak Volkswagen otobüsüyle Avrupa'da konser turnesine de çıkmıştır. Bu, Avrupa müzik tarihindeki en tanınmış yeni müzik hareketinin başlangıcıdır. Alvin Curran'ın MEV konusunda yaptığı şu anlamlı saptama o dönemin felsefesini ve arayışlarını özetler niteliktedir:

“Genellikle, coşkulu zamanlarında, MEV müziği yeniden icat ettiğini, en azından kesinlikle yeniden keşfettiğini düşünüyordu.” (Alvin Curran <http://www.alvincurran.com/writings/mev.html> Erişim tarihi 08.04.2010)

3. Politik Zemin

1970 seçimlerinde Salvador Allende'nin adaylığı ve başarısı ile sonuçlanan, Şili'deki sol partilerin koalisyonu *Unidad Popular* (UP) “Halk Cephesi” adıyla oluştu. *Unidad Popular*'ın bu başarısı; yıllarca süren askeri cuntalara ve 1964'teki Alessandri hükümetinin gerici politikasına mahkûm kalmış Şili'de, sosyal düzende olduğu kadar sanat dünyasında da umutların yeşermesine neden oldu. Bu koalisyon partileri; Komünist Parti, Sosyalist Parti, Halk Eylem Birliği Hareketi (MAPU)³ gibi birçok küçük ve büyük partilerden oluşmaktaydı. Demokratik seçimle başa gelen ilk Marksist lider olan Allende 1973'te, Pinochet'yi Şili ordusu başkumandanlığına atadı. 11 Eylül 1973'te ordu, seçimle göreve gelen Salvador Allende hükümetini anti-

² **Post-serial.** Serilaizm, bazen dodekafoni diye adlandırılan oniki-ton müziğinin çıkış noktasıdır. Post-serial dönem ise bu besteleme yönteminin geliştirildiği dönemini ifade eder. Bu dönemin bestecilerine Milton Babbitt ve Luciano Berio örnek gösterilebilir.

³ MAPU: Movimiento de Acción Popular Unitaria

demokratik bir şekilde devirdi ve Allende Santiago'daki *La Moneda* başkanlık sarayındaki çatışma sırasında öldürüldü. Kendisini Devlet Başkanı atayan Pinochet, meclisi yedi yıl boyunca kapattı, anayasayı rafa kaldırıp dondurdu. Tüm politik aktiviteyi durdurdu, medya üstünde katı bir kontrol dayattı ve Allende'nin ulusallaştırdığı şirketlerin yeniden özelleştirmesini başlatarak işçi sendikalarını kapattı. Darbeyi takip eden birkaç yıl boyunca toplam 3000'den fazla Allende rejim yanlısı öldürüldü. Tüm yaşananlar karşısında Rzewski, 60'lı yıllardan başlayarak, sosyal konularla aktif olarak ilgilenip, mitinglere katılmıştır.

“Benim için çok şey ifade etmiyor. Kendimi özellikle politik bir besteci olarak görmüyorum. Eserlerimi etrafımdakilerle ilişkilendirmeye çalışan bir yapım var ve eğer bu politik bir besteci olmaksanırım o zaman bu doğru ama bunun özellikle sıra dışı olduğunu düşünmüyorum.” (Vivian Perlis'in Frederic Rzewski ile röportajı, 2 Aralık 1984, kaset 165a, b, yazım, Oral History of American Music, Yale School of Music, New Haven, Ct.)

4. The People United Will Never Be Defeated!: 36 Variations on “¡El Pueblo Unido Jamás Será Vencido!” (Kenetlenmiş Halk Yıkılmaz!: “¡El Pueblo Unido Jamás Será Vencido!” Üstüne 36 Çeşitleme)

Şilili besteci ve piyanist Sergio Ortega (2 Şubat 1938 - 15 Eylül 2003), Allende'nin 1970'teki kampanyası için tanınmış *Venceremos* (Kazanacağız) şarkısıyla tanınır. Haziran 1973'te, Pinochet'nin askeri darbesinden birkaç ay önce Sergio Ortega, Santiago'daki maliye binasının bulunduğu caddede yürürken bir protestocunun “El pueblo unido jamás será vencido” (Kenetlenmiş halk yıkılmaz) diye bağırdığını duyar. Slogan, savaş karşıtı devrimci sol hareketin bilinen bir deyişi olsa da, o anda besteci bu anlatımın güçlü ritim ve mesajından etkilenir. Birkaç gün sonra Ortega, piyanonun başına geçip kısa sürede bir devrimci şarkı besteler. Nakarat kısmında ise bu sloganın notasızlığını ve ritmini korur. Quilapayun müzik grubu iki gün sonra bu şarkının seslendirmesini Alameda'da, halk önünde yapar. Bu melodi bir süre sonra, sosyalist ve devrimci hareketin dünyadaki en tanınmış ve en anti-totaliter şarkılarından biri haline gelir. 1999 - 2001 arasında Arizona'da (University of Arizona) piyano dalında yaptığım doktora çalışmaları sırasında besteciyle tanışma şansını yakalamıştım. Bu tanışma, Sergio Ortega'nın da bulunduğu ve Stephen Drury'nin bu eseri seslendirdiği Tucson - Arizona'daki bir resital sonrasında rastlamıştı. Kendisiyle yaptığım elektronik posta yazışmasında o akşamı ve bu eseri anlatan şu sözler, bestecinin müziğe bakışının algılanması yönünden ilgi çekicidir:

“... Tucson’daki o zamanı hatırlıyorum. Sergio’nun [Ortega] ilk (ve sanırım tek) Amerika’ya geliyordu. Ateşli ve bağlı bir komünist olarak çok gergindi. İlk gün şehirde bir yürüyüşe çıktık. Memleketi Antofogasta’dan bir grup Şililiyle karşılaştık ve kendisini hemen evinde hissetti! Müzik parçalarının kendi hayatlarını yaşıyor olması çok ilginç. Bu eseri 37 yaşındayken, 1975’te yazdım. Şu anda neredeyse iki katı yaşıyım. O günlerde bu eserin bir Türk piyanisti tarafından Tiflis’te çalınacağını düşünmemiştim. Zamanın Amerikan dinleyicisine uygun olanı düşünüyordum sadece. Şimdi düşünüyorum da, daha önce söylendiği gibi; müziğin kendi hayatı var ve biz müzisyenler yalnızca onun talimatlarını uygulayan temsilcileriz!...” (Bestecinin tarafıma 27.03.2010 tarihinde gönderdiği elektronik postadan alıntı.)

Müzik kritikleri ve dinleyiciler eseri Bach’ın Goldberg, Beethoven’ın Diabelli ve Brahms’ın Paganini Çeşitlemeleri ile karşılaştırmış, “Büyük Çeşitleme” geleneğinin devamı olarak görmüşlerdir. (DRURY, 1994)

Klasik müzik çevrelerinde ilgi odağı haline gelen bu eserin ilk seslendirilmesi, Washington D.C.’deki *John F.Kennedy Center for the Performing Arts* konser salonunda vereceği bir resitalde, Beethoven’ın Diabelli Varyasyonları ile beraber seslendirebilmesi için besteciye sipariş veren Ursula Oppens tarafından, 7 Şubat 1976’da gerçekleşmiştir.

Eserdeki çeşitlemeler, geleneksel olarak kabul edilen, temanın melodisini temel almak yerine temanın yapısı üzerine kurulmuştur. Başka bir deyişle, çeşitlenen parametreler melodi, armoni veya ritim olarak sınırlandırılmamıştır. Bu özgür düşünce aynı zamanda, çeşitleme stillerinin geniş yelpazesinden de anlaşılabilir. Zengin eklektik yapısıyla, post-modern müziğinin mihenk taşı olan bu eserde; Stockhausen’ın kakışimli dili, Cage’in zaman ve ses ilişkisi, Glass’ın minimal piyano yazısının yanı sıra, modal ve tonal armoni, atonal yapı, caz, folk, yeni-klasikçilik, ostinato tekniği, new-age elementler, doğaçlama, romantik öğeler, 19. yüzyıl armonisi ve askeri ritimler görülür. Stiller farklı olsa da melodinin ruhu tüm çeşitlemelerde hissedilebilir.

36 çeşitleme, içinde altı çeşitleme bulunan altı gruba bölünmüştür. Her grubun altıncı, yani son çeşitlemesi ise dört ölçülük coda⁴ veya kadans ile biter. Altıncı gruptan sonra piyanistten, eğer tercih ederse, doğaçlama yapması istenmiştir. Eser, tema tekrarının iki kez sunulmasıyla son bulur.

⁴ “Coda (İt.). ‘Kuyruk’. Yapısı sıkıca belirlenmiş olan füg ve sonat gibi formlarda, eserin sonunda yer alan özet parça. Parlak anlatımıyla coda, eseri son olarak özetler.” Say. A. *Müzik Ansiklopedisi* (1.Cilt) Müzik Ansiklopedisi Yayınları: Ankara. Sayfa 335.

Her bir çeşitlemenin kendi içindeki yapısı ve düzeni, eserin tümünde de görülebilecek olan bir yordamı ortaya çıkarır. Mikro yapılanma, fraktal⁵ geometride görüldüğü gibi bu esere şekil vermektedir. Form, stil, yordam veya tonal parametreler, küçük ama birçok bağla birbirlerine kenetlenmiş durumdadır. Bu mikro kenetlenme, detayların bir bütünü oluşturması sırasında bütüne yapı yönünden anlam katmaktadır. Yapı, temayı temel alarak, hem bağlı oldukları çeşitleme gruplarında; hem grupların yapı ve olay yönünden birbirleriyle olan ilişkisinde; hem çeşitlemelerin ölçü sayısında; hem de çeşitlemelerin tonal merkezlerinde görülür.

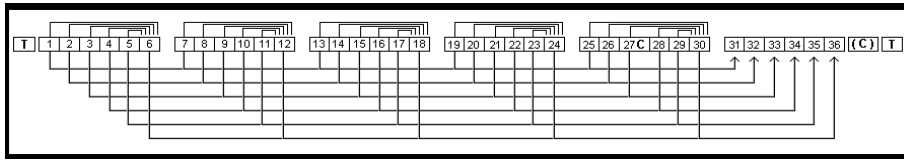
4.1. Bağlı Oldukları Çeşitleme Gruplarında Mikro Yapılanma:

İlk beş grubun her birinde karakterleri farklı olan beş çeşitleme duyulur. Takip eden 6. çeşitlemeler ise takip ettikleri beş çeşitlemeden alıntılar yapar. 6. çeşitlemelerin ilk dört ölçüsü, o grubun 1. çeşitlemesini; ikinci dört ölçüsü, grubun 2. çeşitlemesini vs. temsil eder.

4.2. Grupların Yapı Yönünden Birbirleriyle Olan İlişkisinde Mikro Yapılanma:

6. grup, “özetleme” fikrini daha da ileri götürerek form yapılanmasının en karmaşık ama en sağlam şeklini sunar: Bu grubun ilk çeşitlemesi, önceki beş grubun birinci çeşitlemelerinden; ikinci çeşitlemesi, önceki beş grubun ikinci çeşitlemelerinden vs. alıntı yapar. Başka bir deyişle, 31.çeşitlemenin ilk dört ölçüsü, 1.grubun çeşitlemesi olan 1.çeşitlemeden; ikinci dört ölçü, 2. grubun ilk çeşitlemesi olan 7.çeşitlemeden vs. alıntı yapar. Aynı şekilde, 6.grubun altıncı çeşitlemesi olan 36. çeşitlemeye geldiğimizde ise 6.grubun ilk beş çeşitlemesinden materyaller duyulur ki bu da 50 dakikadır sunulan tüm çeşitlemelerin özeti ile “mega-çeşitleme” halini alır. Şekil.1’de, eserin formunu oluşturan bu bağlantılar bir bütün olarak gösterilmeye çalışılmıştır.

⁵ Latince "kırılmış" anlamına gelen *Fractuuss*'un karşılığıdır. Tekrar, büyüme veya bölünmeyle kendisine benzer bir geometrik şeklin bir bütün olma durumu (galaksilerin veya kar tanesinin yapısı gibi).

Şekil 1. Çeşitlemelerin Formu

4.3. Grupların Olay Yönünden Birbirleriyle Olan İlişisinde Mikro Yapılanma:

Çeşitleme grupları birbirinden farklı olayları sergiler. 1-Basit olaylar (temanın basit değişimi ile ilgilenir); 2-Ritimler; 3-Melodiler (lirik kaliteyi geliştirir); 4-Kontrpuanlar (karşıt çizgilerin çatışmasına dikkat çeker); 5-Armoniler (temayı besteleme yönünden ifade sel değışikliğıe uğratar) ve 6-Bunların birleşimi (önceki olaylar sentezinin girdaplı bir şekilde sunulması).

4.4. Ölçü Sayısında Mikro Yapılanma:

Eserin başında duyulan tema 36 ölçüdür ve bunu 36 tane çeşitleme takip eder. Temanın girişindeki 4 ölçüden oluşan sloganı ve sonundaki 8 ölçülük codayı çıkardığımızda melodinin 24 ölçülük olduğunu görürüz. Bu 24 ölçülük kısım altışar ölçülük dört cümlecikten oluşmaktadır. Beşinci grup hariç tüm çeşitlemeler 24 ölçüden oluşmaktadır.

4.5. Çeşitlemelerin Tonal Merkezlerinde Mikro Yapılanma:

Şekil.2'de görüldüğü gibi, tonal merkezler, iniş ve çıkışlı beşli aralıklardan oluşmakta; re minör merkez ise baş, son ve orta kısma hükmetmektedir. Kullanılan beşli armonik yürüyüş (marş armonik)⁶ fikri temadan alınmıştır. Bu da eserin tonal yapılanmasının boyutlarını açıklar. (MELTON, 1997)

⁶ "Marş Armonik", müzikte, belli aralıklarda tekrarlanan armonik yürüyüşleri simgeleyen bir armoni terimidir.

Çeşitleme		Ton merkezleri
	Tema	Re minör
1.Grup	1	Re minör
	2	La minör
	3	Mi minör
	4	Si minör
	5	Fa [#] minör
	6	Do [#] minör
2.Grup	7	Sol [#] minör
	8	Re [#] minör
	9	Si ^b minör
	10	Fa minör
	11	Do minör
	12	Sol minör
3.Grup	13-18	Re minör
4.Grup	19-24	Re minör
5.Grup	25	Re minör
	26	La minör
	27	Mi minör
	28	Si minör
	29	Fa [#] minör
	30	Do [#] minör
6.Grup	31	Sol [#] minör
	32	Mi ^b minör
	33	Si ^b minör
	34	Fa minör
	35	Do minör
	36	Sol minör
	Tema	Re minör

Şekil 2. Çeşitlemelerin Tonal Merkezleri

Temadan başka iki ekstra şarkı da eser içinde kullanılmıştır. Bunlardan ilki, 3. çeşitlemenin kadansındaki “Bandiera Rossa”⁷; ikincisi de Hanns Eisler’in “Solidaritätslied”⁸ şarkısıdır. Diğer sıra dışı durumlar şöyle özetlenebilir: 19.çeşitlemede aniden değişen tempo, 4.grubu tek bir nefeste, bir Toccata⁹ gibi bitirir. Dördüncü grubun 6. çeşitlemesinde besteci, eski

⁷ Melodisini iki Lombardiya şarkısından alan ve sözlerini Carlo Tuzzi’nin 1908’de yazdığı İtalyan devrim şarkısı.

⁸ Hanns Eisler’in 1932’de yazdığı, geçmiş ve günümüzdeki tehdidin paralellliğini ve tarihten ders almanın önemini hatırlatma amacını taşıyan anti-faşist şarkı.

⁹ “**Toccata** (İt.). ‘Dokunma’. Köklü bir geçmişi olan, özgür formda, tek bölümlü bir çalgı müziği parçası. 16’ncı yüzyılda İtalya’da doğan toccata, barok dönem boyunca özellikle çembalo ve org gibi klavyeli çalgılar için bestelenmiştir.” Say. A. *Müzik Ansiklopedisi* (3.Cilt) Müzik Ansiklopedisi Yayınları: Ankara. Sayfa 480.

elementlerin tam bir yapılanması yerine bu elementlerin uzaktan duyulduğu özgür bir fantezi formunu yeğlemiştir.

Rzewski, “Kenetlenmiş Halk Yıkılmaz” fikrini bir metafor olarak kullanıp, farklı müzikal fikirleri, teker teker bir araya getirerek özel bir birleşim oluşturur. Böylece yıkılmayan formun öğeleri kenetlenmiş olur.

5. Les Moutons de Panurge

1969’da yazılmış olan *Les Moutons de Panurge* sosyal durumu salt müzik ile anlatır. Akortlu enstrüman(lar)ı çalan, istenilen sayıda yorumcunun yanı sıra, dilediğini çalan istenilen sayıda müzisyen olmayanlar için yazılmıştır. Yazı, 65 notadan ve tek sesli bir cümleden oluşmaktadır. Bu modal cümle ritmik olarak karmaşıktır. Tüm müzisyenlerin ünison şeklinde başlaması istenen eserde önce ilk nota çalınır, sonra aynı nota tekrar edilerek, ikinci nota eklenir Aynı yöntemle, birer eklenerek artan çalma işlemi 65 nota tamamlanincaya kadar sürer. (1, 1-2, 1-2-3, vs). Ardından, yorumculardan aynı işlemin tersini, nota eksilterek gerçekleştirilmesi istenir (1-2-3...65, 2-3-4...65, 3-4-5...65 vs). Son nota üzerinde puandorg¹⁰ bulunmaktadır. Yazıdaki ritmin karmaşıklığı ve müzisyen olmayanların bu yazıyı okumadaki güçlüklerinden dolayı tüm yorumcular son notaya aynı anda ulaşamazlar, beraber ve aynı anda çalmaları olanaksızdır. Son notaya ulaşan yorumcu puandorgu, diğerleri de o noktaya ulaşmıncaya kadar sürdürür. Puandorgda buluşma sonrasında doğaçlamaya geçilir. Şekil.3’de görüldüğü gibi, eserin yorumlanması sırasında müzisyen olmayanlar ise bir önderi takip edebilir veya etmeyebilirler.

¹⁰ “**Puandorg**. ‘Durgu’. Fransızca *point d’orgue* teriminin söyleniş olarak dilimize giren sözcük ve onu belirten nota işareti. Eserde bir notanın ya da bir susma işaretinin üzerine konulduğunda, istenilen süre duraklama yapılabilir.” Say. A. *Müzik Ansiklopedisi* (3.Cilt) Müzik Ansiklopedisi Yayınları: Ankara. Sayfa 96.

Les Moutons de Panurge

Frederic Rzewski

for any number of musicians playing melody instruments
+ any number of nonmusicians playing anything

Begin ca. ♩ = 150, accelerate to ca. ♩ = 300

Instructions: Read from the left to the right, playing the notes as follows: 1, 1-2, 1-2-3, 1-2-3-4, etc. When you have reached note 65, play the whole melody once again and then begin subtracting notes from the beginning: 2...-65, 3...-65, 4...-65, ..., 62-63-64-65, 63-64-65, 64-65, 65. Hold the last note until everybody has reached it, then begin an improvisation; using any instruments.

All in strict unison; octave doubling allowed if at least 2 instruments in each octave

Musicians: always play loud, never stop or falter, stay together as long as you can, but if you get lost, stay lost. Do not try to find your way back into the fold. Continue to follow the rules strictly.

Nonmusicians: are invited to make sound, any sound, preferable very loud, and if possible are provided with percussive or other instruments.

The nonmusicians have a leader, whom they may follow or not, and who begins the music thus:

(♩ = 150) *f* ♩ ♩ ♩ ♩ ... etc.

As soon as this pulse has been established any variations are possible.

Suggested theme for nonmusicians: "The left hand doesn't know what the right is doing".

For Frans Brüggen
March 1969

Şekil 3. Frederic Rzewski'nin "Les Moutons de Panurge" Eseri

Panurge'ün Koyunları anlamına gelen bu eser hikâyesini François Rabelais'nin ünlü "*Gargantua ve Pantagruel*" adlı eserinden alır. *Pantagruel* eserin dördüncü kitabıdır. Bu hikâyede, iki geminin dar boğazda karşılaşması ve gemilerden birindeki tüccarın diğer gemiye geçerek, o gemideki koyun sürüsünden birini denize atmasının ardından, diğer koyunların da onu takip ederek sırayla denize atlayıp boğulması anlatılır.

Lider kabul edilip denize atılan ilk koyunu körü körüne takip eden sürünün bu toplu intiharı, bireysel seçeneği yok edilen bir kitle psikolojisini tanımlamaktadır. Rzewski'ye göre bu, birbirini takip ederek ölen koyunların müziğidir. Eseri seslendiren iki kesimden, müzisyen grubunu bir müessese; müzisyen olmayanları da azınlık olarak görmek mümkündür.

SONUÇ

Bu iki esere ilk bakışta eserlerdeki doğaçlama, tarihsel zemin ve konuların metaforik bir şekilde kullanılması ortak parametre olarak görünse de aslında birbirinden çok farklı iki anlayış, bestecinin müziğe karşı farklı bakış açılarını ispatlamaktadır.

The People United Will Never Be Defeated! bilinçli bir kenetlenmeyi, bireyin düşünce ve sosyal isteklerini betimlerken *Les Moutons de Panurge* körü körüne, bilinçsiz itaatın birey tarafından kullanılmasını anlatan bir yergi niteliğindedir. Tonal merkezli ilk eserin temasında kullanılan "marş armonik" çeşitlemelere yansiyarak "kontrol" hissi verirken, ikinci eserdeki modal cümlelerin istem dışı dağınıklığı ve bağımsız kısım olarak doğaçlama kullanımı "kaos"u tercih eder. Birbirlerine gönderme yapan çeşitlemelerde ölçü sayılarının birliği ve mikro yapılanmayla kenetlenmesine karşıt olarak, ölçü birimi olmayan diğer eserde makro bir anlayışla bağımsız kısımlar yaratılmıştır. *The People United Will Never Be Defeated!* de halk metafor olarak kullanılmaktadır ve stil farklılıkları temel öge olarak görünmektedir. Bu farklılıklar, toplumun renkli kişiliklerini ortaya koyarken her şeye rağmen birbirlerine kenetlenmiş şekildedir. *Les Moutons de Panurge* eserinde ise metafor hem azınlık, hem de müessesedir.

Rzewski'nin sanatsal yaşamı sırasında dünyada görülen politik durum, bestecinin öğrencilik yıllarından kalan beslendiği felsefeye olan ilgisi ile bütünleşip eserlerinin yapı ve anlamını etkilemiştir. Bu durum, Rzewski'yi özellikle ve sadece politik bir besteci yapmasa bile, sonuç bakımından politik düşüncenin yansımaları engellememiştir. *Musica Elettronica Viva* yıllarında sıkça kullandığı doğaçlama yöntemi, bazı bestelerinin hammaddesi ve form belirleyici ögesidir. Tüm bu anlatılanların ışığında bestecinin *The People United Will Never Be Defeated!* ve *Les Moutons de Panurge* eserleri post-modern müziğinin gelmiş geçmiş en uç örneklerinden biridir.

KAYNAKÇA

- Curran, Alvin <http://www.alvincurran.com/writings/mev.html> (Erişim tarihi 08.04.2010)
- Drury, Stephen. ve Rzewski, Frederic (1994). Frederic Rzewski's The People United Will Never Be Defeated!, performed by Stephen Drury. Kitapçık. Hat Art CD.
- Melton, Laura (1997). Frederik Rzewski's The People United Will Never Be Defeated!: An Analysis And Historical Perspective." Doktora Tezi. Rice University. (Erişim tarihi 08.04.2010 <http://scholarship.rice.edu/bitstream/handle/1911/19291/9827424.PDF?sequence=1>)
- Rabelais, Frederic (1967). Gargantua et Pantagruel. New York: W.W.Norton.
- Rzewski, Frederic (1979). The People United Will Never Be Defeated, 36 Variations on ¡El Pueblo unido jamás será vencido! Tokyo: Zen-on Music Co., Ltd.
- Rzewski, Frederic "WIMA: Werner Icking Music Archive" <http://icking-music-archive.org/scores/rzewski/mouton.pdf> (Erişim tarihi 08.04.2010)
- Say, Ahmet (2005). Müzik Ansiklopedisi. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Watkins, Glenn (1988). Soundings: Music in the Twentieth Century. New York: Schirmer Books.
- Zuraw, Michael (2003). From Ideology Into Sound: Frederick Rzewski's North American Ballads And Other Piano Music From 1970s. Doktora Tezi. Rice University. (Erişim tarihi 08.04.2010 <http://scholarship.rice.edu/bitstream/handle/1911/18587/3090205.PDF?sequence=1>)